

استاد ESTAD

ESKİ TÜRK EDEBİYATI ARAŞTIRMALARI DERGİSİ

[Journal Of Old Turkish Literature Researches]

E-ISSN: 2651-3013

Cilt: 5 Sayı: 1 Nisan 2022

ss. 429-448

Makalenin Geliş

Tarihi

29/03/2022

Makalenin

Kabul Tarihi

20/04/2022

Yayın Tarihi

30/04/2022

“BİR İNTİHAL DAHA VAR”: MUTASAVVIF YUNUS EMRE'DEN MİTRAİST YUNUS EMRE'YE¹

İlyas KAYAOKAY²

ÖZET

Belirli bir donanıma, tecrübe ve bilgi birikimine ulaşmadan bilimsel bir yayın yapmaya kalkmak, ortaya yanlışlar ve eksiklerle dolu bir ürünün çıkmasına sebep olacak; yeni bir şey, bulgu ve yorum, tahlil ortaya koymak şöyle dursun, sahibinin adına ve itibarına leke getirebilecek davranıştır. Akademisyen olmaya, lisansüstü eğitim görmeye namzet kişilerin, daha lisans yıllarından başlayarak bilimsel etik değerlerini benimsemesi gerekir. Bir akademisyen ilmi yönden kendisini bir alanda yetiştirirken, yapılan yeni çalışmaları, dergileri, bilimsel toplantıları mutlaka takip etmelidir. Bir konu hakkında makale yazacakken iyi bir literatür taraması yapılmalıdır. Bir başkasının çalışmasını, konusunu, verilerini kaynak göstermeden almanın, akademik hırsızlık manasına geleceğini unutmamalıdır.

Konuya yeterince vâkıf olunmadan yazılmış âfâki, çelişkili ibareler ve intihaller üzerine kurulu, ibretlik bir makaledeki çarpıtılmış, çelişkili ve yanlış yorumlamalarla “mevcut yazı”nın başında mutasavvıf olan Yunus Emre'nin makalenin sonunda nasıl bir

¹ Yazımı okumak suretiyle fikir ve görüşlerini bildiren Sayın Prof. Dr. Mehmet Fatih KÖKSAL'a, Prof. Dr. Âdem CEYHAN'a, Doç. Dr. Mehmet ÖZDEMİR'e ve Doç. Dr. Bünyamin AYÇİÇEĞİ'ne çok teşekkür ediyorum.

² Araş. Gör., Munzur Üniversitesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Eski Türk Edebiyatı ABD., ilyaskayaokay@munzur.edu.tr ORCID ID: 0000-0001-8544-2307

mitraiste dönüştüğüne şahitlik edeceğiz. Makale yayınlama işinin ne kadar ciddi bir donanım gerektirdiğini göstermek maksadıyla hazırladığımız bu tenkit yazısıyla genç araştırmacılara bir nebze de olsa yol göstermek, tavsiyelerde bulunmak hedeflenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Yunus Emre, divan, halk edebiyatı, intihal, bilimsel etik.

“THERE IS ONE MORE PLAGIARISM”: FROM THE SUFİ YUNUS EMRE TO THE MITHRAIST YUNUS EMRE

ABSTRACT

Attempting to publish a scientific publication without having certain equipment, experience and knowledge will result in a product full of errors and deficiencies; Far from revealing something new, finding and interpretation, analysis, it is a behavior that can bring disgrace to the name and reputation of its owner. Those who are willing to become academics and to receive postgraduate education should adopt scientific ethical values starting from their undergraduate years. While an academic is educating himself in a field scientifically, he must follow new studies, journals and scientific meetings. While writing an article on a subject, a good literature review should be done. It should not be forgotten that taking someone else's work, subject and data without citing the source will mean academic theft.

We will witness how Yunus Emre, who was a mystic at the beginning of the existing article with distorted, contradictory and misinterpretations in an exemplary article based on ignorant, contradictory phrases and plagiarism written without sufficient knowledge, turns into a mithraist at the end of the article. With this critique, which we have prepared in order to show how serious the work of publishing an article requires, it is aimed to guide and advise young researchers to some extent.

Keywords: Yunus Emre, diwan, folk literature, plagiarism, ethics

Bunlar bunda kaldılar dünyeye aldandılar
Yalancılar oldılar hep bunlar kulmaş oldı
(Yunus Emre)

GİRİŞ

Son beş altı senedir özellikle akademik teşvik kaygısı ile “bilimsel yayın” adı altında makale, bildiri ve kitapların sayısında ciddi bir artış görülmektedir. Bununla birlikte sadece tezleri ile belirli bir konuma gelmiş kimi

akademisyenlerin hızlı ve kolay bir şekilde yükselme hırsı, niteliksiz, ne anlattığı belli olmayan, gerek teknik gerek muhteva yönünden fahiş hatalarla dolu yayınları da beraberinde getirmiştir. Buna bir de kendi alanına vâkıf olmadan başka alanlara da el atmaya kalkmak eklenince ortaya, geri dönüşü olmayan, “pes artık” dedirten cinsten yayınlar zuhur etmiştir. Bir akademisyen yahut bu işe namzet birinden beklenen, lisans, yüksek lisans ve doktora dönemlerinde kendisini geliştirip başarılı tezler sunduktan sonra bilime -bir nebze de olsa- katkı sunacak, mükerrer olmayacak, sadece alıntı ve intihalle yazılmayacak çalışmalarını, iyi bir “hakem” sürecinin ardından -ahbap çavuş münasebeti bulunmayan- bir dergide neşretmektir.

Hata yapmak, insan tabiatının bir gereğidir. İnsan bazı yerlerde yanılabilir, sehven gözden kaçan yanlışlıklar olabilir. Ancak etik dışı unsurların bir izahı olamaz. Akademik camiada sık görülen “araştırma etiği ihlalleri” şunlardır:

- Bilimsel araştırmaya gerekli özeni göstermemek
  - Araştırmayı yapmadığı halde yapmış gibi göstermek
  - Elde ettiği verileri amaca uygun değiştirmek
  - Başkasının verilerini kullanmak
  - Başkasının yaptığı çalışmayı kaynakça göstermeden kullanmak”
- (Örnek Büken, 2006: 168)

Editörlük yaptığım dergideki bazı süreçlerde de şahit olduğum üzere temel problem; bilimsel etik ve metot eksikliğinden kaynaklanmaktadır. Mükerrer yayın yapmak, kendinden evvel yapılan çalışmaları göz ardı etmek, bilerek atıf yapmamak, yeni yayınları takip etmemek, kitaba para vermeyip hazır hâldeki internet bilgilerine müracaat etmek, ortalıkta dolaşan sözler ve şahsî, bilimsel izahı olmayan cümlelerle yahut baştan aşağı alıntıyla makaleyi doldurma görülen en temel hatalardır. Türkiye’de bunların “birçoğu görmezden gelindiği için meşrulaşmaktadır (Bilgi, 2016: 211). Bunları yola yeni girmiş, ilk defa makale yazan birinde görmek tabiidir ve yadırgamamak gerekir. Zira insan, hata yapa yapa doğruyu bulacaktır, böylelerine yardımcı olmak icab eder. Ancak doktorasını tamamlamış ve üniversitede ders veren bir akademisyen bu hataları yapmamalıdır.

Bu çalışmada da alan indeksli bir dergide yayınlanmış özensiz, “disiplinsiz”³ hazırlanmış bir makale (!) örneğinden hareketle bir makalenin nasıl olmaması

³ “Özensiz araştırma veya disiplinsiz araştırma (sloppy research); Araştırmacının dikkatsizliği nedeniyle araştırmasının herhangi bir aşamasında hatalar yapabilmesi” (Boydak, 2011: 37). demektir.

gerektiği, bilimsel etik dışı hususların neler olduğu örnekleriyle ortaya konulacaktır.

Konuya yeterince vâkıf olunmadan yazılmış âfâki ibareler ve intihaller üzerine kurulu, ibretlik bir makaledeki çarpıtılmış, çelişkili ve yanlış yorumlamalarla “mevcut yazı”nın⁴ başında mutasavvıf olan Yunus Emre’nin makalenin sonunda nasıl bir mitraiste dönüştüğüne şahitlik edeceğiz. Bu yazıyı yazma gayemiz kimseyi incitmek değildir. Makale yayınlama işinin ne kadar ciddi bir donanım gerektirdiğini göstermek maksadıyla hazırladığımız bu tenkit yazısıyla genç araştırmacılara bir nebze de olsa yol göstermek, tavsiyelerde bulunmak hedeflenmiştir. Zira geri dönüşü olmayan bilimsel hatalar, hayatı boyunca insanın peşini bırakmayacaktır.

BİR MAKALE ÖRNEĞİNDE BİLİMSEL ETİK DIŞI UYGULAMALAR

2021 yılını önce UNESCO, ardından Sayın Cumhurbaşkanımız Yunus Emre yılı ilan etmiş ve bu minvalde birçok etkinlik yapılmış; kitap ve makaleler yayımlanmıştır. Böyle çalışmalarından biri de *Gelecek Vizyonlar Dergisi/ Future Visions Journal (GVD/FVJ)* adlı derginin (Eylül 2021 Cilt: 5, Sayı:3) *Yunus Emre Özel Sayısı*’nda yayımlanmış ve dikkatimizi celbetmiştir. Söz konusu dergi, 2017 yılında yayın hayatına başlamış olup doçentlik ve akademik teşvik yönetmeliklerindeki şartları sağlayan, *Index Copernicus* gibi alan indekslerinde taranan “uluslararası hakemli dergi” sıfatını taşımaktadır. Şayet dergi bu kadar “akademik” olmasaydı, içindeki yazı da dikkatimizi çekmezdi.

Dergide yayımlanan makalenin konusu ve başlığı “Yunus Emre Divanında Ay ve Güneş” üzerinedir. Yekûnu 5 sayfadan müteşekkil çalışmanın özetine ve tamamına bakıldığında, neden böyle bir konunun seçilip ele alındığına dair bir kayda rastlayamadık. Gerek halk şiirinde gerek divan şiirinde ay ve güneş denildiği zaman -lisans okuyan öğrencilerin bile bildiği- basit teşbih ve mecaz unsurları akla gelir. Demek Yunus Emre’de bir farklılık görülmüştür ki ilmî bir makalenin konusu olmuştur. Zira “bilimsel araştırma yapmanın amacı bilimsel bilgi elde edebilmektir” (Uzbay, 2006: 20). Ancak aradığımız sebebi özetle bulamıyoruz. Yazar, özet bahsini, hemen her sitede bulunan Yunus’la ilgili basit bilgilerle doldurduktan sonra sanki ilk defa Yunus Emre’de ay ve güneş benzetmeleri görülmüş gibi bazı basit değerlendirmelerde bulunmuştur:

⁴ “Mevcut Yazı (Thepotluckpaper): Pek çok kaynaktan alarak kendine ait gibi göstermek” (Özenç Uçak ve Birinci, 2008: 191). demektir.

Özet

Yunus Emre, tekke tasavvuf edebiyatının en önemli temsilcileri arasında yer almaktadır. On üçüncü yüzyılın sonları ve on dördüncü yüzyılın başlarında yaşadığı kabul edilmektedir. Hayatı hakkında kesin bilgilere sahip olmadığımız Yunus Emre’nin doğum yeri de kesin olarak bilinmemektedir. Hacı Bektaş Veli’nin yönlendirmesi ile Taptuk Emre’nin yanına yerleşen Yunus Emre’nin Taptuk Emre dergahına kırk yıl boyunca odun taşıdığı rivayet edilmektedir. Yaşadığı çağ, Anadolu insanının Moğol istilalarından bunaldığı bir dönemdir. Zor durumda olan Anadolu insanına umut veren iyimser şiirler yazar. Sade bir Türkçe ile şiirler dile getiren Yunus Emre, bu sayede herkes tarafından benimsenmiştir. Yaratılan her şeyi yaratandan ötürü seven Yunus Emre’nin şiirlerinde Allah sevgisini yoğun bir şekilde görmekteyiz. Yunus Emre’nin tasavvuf ağırlıklı şiirlerinde kullandığı kavramlar arasında ay ve güneş önemli bir yer tutmaktadır. Ay ve güneşi sadece bir gök cismi olarak görmeyen Yunus Emre, ay ve güneşi bazen Tanrı’nın nuru olarak kabul ederken bazen de Hz. Muhammed ile ilişkilendirmektedir. Tanrı’nın, güneş ve ay nurunu koşulsuz bir şekilde yeryüzüne evrenin gözbebeği olan insan için yağdırdığını ifade etmektedir. Tanrı ile olan ilişkisini de güneş ve bulut ile simgeleyen Yunus’a göre güneş, Tanrı’nın nuru olup her daim kalıcıdır buna karşın bulut ise geçici olup güneş karşısında yok olmaya mahkumdur. Sonsuz nurun kaynağının Tanrı olduğunu ifade eden Yunus Emre, geceyi aydınlatan ayın ışığının kaynağını da yine Tanrı’nın nuruna bağlamaktadır. Edebiyatta güzellik sembolü olarak dolunay çok sık kullanılır. Yunus Emre’de şiirlerinde ayın dolun halini Hz. Muhammed’in yüzüne, hilal halini ise kaşlarına benzetir. Bu çalışmada Yunus Emre’nin şiirlerinin yer aldığı divan adlı eserde güneş ve ay ile ilgili beyitler detaylı bir şekilde incelenip yorumlanacaktır.

Anahtar Kelimeler: Yunus Emre, divan, ay, güneş, bulut, nur

Özetin sonundaki ibareden anlaşılıyor ki makalede *Yunus Emre Divanı*’nda yer alan ay ve güneş ile ilgili beyitler, fişlenecek ve “detaylı” şekilde şerh edilecektir. Ancak muhtevaya bakıldığında, sekiz beyitten hareketle çıkarımların yapıldığı görülmektedir. Üstelik güneş ve ay ile ilgili en önemli ve farklı beyitler dikkate dahi alınmamıştır. Yazarın yeni çalışmaları takip etmediği, onlara bakmadığı gibi geçmişteki yayınlardan da bî-haber olduğu, kaynakça bölümünden anlaşılmaktadır. Zira bugün onlarca *Yunus Emre Divanı* neşredilmişken yazar 1989 ve 1991 yılında yapılan neşirleri esas almıştır. 1991’deki neşri yapan Mustafa Tatcı bile o yayını tavsiye etmemektedir. Kendisi takriben 30 senedir Yunus Divanı’na yeni ilavelerde bulunarak bu konudaki çalışmalarını geliştirmeye devam etmektedir. Daha veri toplama aşamasında tutulan yol hatalıdır. Şüphesiz bu hatalar, biraz sonra görüleceği üzere, vahim sonuçlar doğurmuştur.

Makalede *Yunus Emre Divanı*’nda ay ve güneşle ilgili manzumelerin, beyitlerin tamamı toplanıp tasnif edilmemiştir. Üstelik yazarın ele aldığı örnekleri başka bir makalede daha müşahede ediyoruz. Yazar, burada bariz şekilde başkalarının bulduğu verileri kullanarak *bilimsel korsanlık* ve *intihal* yapmıştır. “Bilimsel korsanlık (piracy): Başka araştırmalardaki verilerin araştırmacının izni olmadan alınması. İntihal (plagiarism): Başkalarının fikir, yazı ve çalışmalarını çalarak, aldığı kişilere gereken şekilde atıf yapmadan kendisinin gibi göstermek” (Özenç Uçak ve Birinci, 2008: 190-191) demektir. “Daha önce yayınlanmış bir yayının tümünü veya bir kısmını kaynak göstermeden alarak kendi yayını gibi yeniden yayınlamak olan bu yanıltma

biçimi, en ciddi bilimsel etik saptırmalarından birisini oluşturmaktadır” (Ruacan, 2005: 148).

Doç. Dr. Mehmet ÖZDEMİR’in 2020 yılında, *Littera Turca* adlı dergide yayımladığı *Yunus Emre’de Kozmonolojinin Estetik Sunumu* adlı makalesinde “güneş ve ay” başlığı zaten incelenmiştir. Osman İnci’nin de belirttiği gibi bilim insanının sorumlulukları arasında “aynı konuda araştırma yapmış veya halen yapmakta olan diğer gruplara karşı saygılı davranmak, onların emeğine saygılı olmak ve bu tavırları, makale hazırlanması ve yazılması sürecinde de sürdürmek, korumak” da vardır (İnci, 2009: 70). Ne tesadüftür ki Özdemir’in “güneş ve ay” başlığı altında irdelediği beyitleri, ne eksik ne fazla şekilde yazar da kullanmıştır. Üstelik beyitlerin verilmiş sırası bile neredeyse aynıdır. Yazarın, divanı okuyup fişlemeler yapmadığı bariz şekilde görülmektedir. Ayrıca yazar, yöntem bahsinde şairin bir diğer eseri *Risaletü’n-Nushiyye*’den de beyit alındığını söylemektedir. Ancak mezkur eserden herhangi bir beyte rastlanılmaz. (s. 35) Yazarın ve Özdemir’in kullandığı tüm beyitler şunlardır:

“Eydürsin kim gözüm görür da’viyi ma’niye irür
Gündüz güneş şu’le virür gice yanan çerâk nedür (37/6)” (s.35) (Özdemir, 2020: 500)

“Şu’le bize aydan degül ‘ışk eri bu soydan degül
Rızkumuz bu evden degül deryâ-yı ‘ummândan gelür (42/5)” (s.36) (Özdemir, 2020: 500)

“Ol dostıla benüm işüm bulıdıla güneşleyin
Bir dem hicâbı sürilür bir dem nikâb başa gelür (73/7)” (s.36) (Özdemir, 2020: 501)

“Bulut gölge kılmayısar benüm ayum ışığına
Hem gedilmez toluluğı nûrı gökden yire doğar (77/2)” (s.36) (Özdemir: 2020: 501)

“Ayun bedr ü hilâl alnı vü kaşı
Günün nûrı ziyâsı Mustafâ’dur (100/2)” (s.36) (Özdemir: 2020: 501)

“Yüzünden gün tutılır ay togmaya utanur
Gören heybete kalur Yûsuf-ı Ken’ân mısın (257/4)” (s.36) (Özdemir: 2020: 502)

“Senün emrün ile döner felekler

Hem ayun güneşün devrânı sensin (282/2)” (s.37) (Özdemir: 2020: 502)

“Bir meclisdür meclisümüz anda ciger kebâb olur

Bir şem’adur anda yanar ay u güneş pervânesi (406/2) (s.37) (Özdemir: 2020: 502)

Çalışmanın sonuç kısmında “Yunus Emre’nin Divan’ında yer alan sekiz şiirde ay ve güneş ile ilgili beyitler seçilerek incelenmiştir” ibaresi bulunmaktadır. “77” numaralı şiirin sadece ikinci beyti alınmış, fakat aynı şiirde “ay/gün” kelimesinin geçtiği 1, 4, 5 ve 6. beyitler yazıya alınmamıştır. Bu da intihali açığa çıkaran diğer husustur. Çalışmanın “yöntem” bahsinde, bu beyitleri neden seçtiğine değinmesi, hangi kriterleri esas alarak beyitleri kullandığına temas etmesi gerekirdi. Yazar, divanda ay ve güneşle ilgili başka beyit olup olmadığı sorusunu da cevapsız bırakmaktadır. Yazar, Özdemir’in ifadesini aynı şekilde almamak için “kozmetik unsur” ifadesini atlıyor ve böylece ortaya uydurulmuş bir bilgi çıkıyor. Verdiği örneklerden anlaşılacağı üzere güneş ve ay çok da “sık kullanılan” kavramlar değildir. Hemen her şairin divanında görülebilecek kadardır.

3 Bulgular

3.1 Yunus Emre Divan’ında Ay ve Güneş

Ay ve güneş, Yunus Emre’nin şiirlerinde çok sık kullandığı kavramlar olarak karşımıza çıkmaktadır.

“Eydürsin kim gözüm görür da’viyima’niye irür

Gündüz güneş şu’le virür gice yanan çerâk nedür” (37/6)

Diyorsun ki gözüm görür ve varlık dünyasını çözebilir. Gündüz güneş ışık verir ortalığı aydınlatır peki gece yanan çıranın

(s.5)

1.2. Ay ve Güneş

Ay ve Güneş, Yunus Emre’nin şiirlerinde en çok kullanılan iki kozmik unsurdur. Dünya göğünde bulunan Ay, dokuz (Özdemir, 2020: 500)

Yazar, verileri kendisi bulmuş gibi davranıp beyit numaralarını da Özdemir’in gösterdiği şekilde belirtmeyi ihmal etmiyor. Peki alıntılardan müteşekkil giriş bölümündeki iki şiirde neden farklı bir kaynak gösterme metodu uygulanmıştır? Burada da kolayca kaçmayıp (Tatçı, 1991: 226) şeklinde beyitleri referans gösterebilirdi:

Halk edebiyatı ürünlerinde çok sık işlenen güneş, daha çok "gün" olarak ifade edilmektedir. (Albayrak, 2010:226)

"Gün olaydı tan olaydı

Gittiğim yer Van olaydı

Yattığım yer han olaydı

Gün dolandı dağı taşı

Dinmiyor gözümün yaşı" (Albayrak, 2010: 226)

Alevi Bektaşî şiirinde güneş çok sık işlenen bir tema olup Hz. Ali'nin yüzü olarak kabul edilmektedir.

"Bir kişi pirimin yüzünü görse

Ay ile gün yüzün görmüş gibidir

Eğilse ayağına yüzünü sürse

Yetmiş kez Kabe'ye varmış gibidir" (Özmen, 1998: 392)

Son dörtlük için yapılan tek satırlık yorum dahi intihaldir ve kaynağın aslını belirtmeden kendisi bilgiyi üretmiş gibi göstermiştir. Söz konusu yorum ve dörtlük, Esra AKBALIK'ın 2016 yılında *Türkiyat Mecmuası*'nda yayımlanan *Alevi-Bektaşî Şiirinde Ay ve Güneş Sembolizmi* adlı çalışmasından (s.7) ç/ alınmıştır. Yazar, dörtlüğü kendi bulmuş gibi göstermekten imtina etmemiştir. Burada pir dediğinin Hz. Ali olup olmadığı bile tartışmalıdır. Zira Bektaşî piri yalnızca Hz. Ali değildir. Akbalık'ın bulduğu dörtlüğün kaynağı yine aynı şekilde gösterilmiştir:

Hatta daha ileri bir noktada Ay ve Gün ışığının kaynağını onun yüzünden almaktadır: "Ay, gün şule verir anın yüzünden / Seversen de böyle güzeli sevmeli" (Öztelli 2004: 380 / 310). Bir başka şair ise Ali'nin yüzünü görmekle Ay ve Güneş'i görmeyi eş değer tutar. Yüzünü gören Ay ve Güneş'i görmüştür; ayağına yüzünü süren ise yetmiş kez Kabe'ye varmış gibidir.

"Bir kişi pirimin yüzünü görse

Ay ile gün yüzün görmüş gibidir

Eğilse ayağına yüzünü sürse

Yetmiş kez Kabe'ye varmış gibidir" (Özmen 1998 /4: 392).

(Akbalık, 2016: 7)

Yunus Emre Divanı'nda, sekiz beyit dışında güneş ve ayla ilgili beytin bulunmadığı sanılmamalıdır. Çok basit şekilde pdf hâli internet ortamında da bulunan Divan'ı açıp Ctrl-F tuşuna basıp arama motoruna güneş, ay anahtar kelimelerini yazınca dahi saniyeler içinde karşımıza şu beyitler çıkıyor:

Ayın geçtiği beyitler:

Görse yüzün nürünün balkıduğunu gelüp

Ayun on dördü gicesi senden sebak itmeye (Şiir 3, beyit 4, s. 90)

Evvel ay niçe dogdıysa ayruk dolanmadı hergiz
Eksilmedi ömri anun her kime kim kıldı nazar (Şiir 77, beyit 4, s. 134)

Ben ayumı yirde gördüm ne isterem gök yüzinde
Benüm yüzüm yirde gerek bana rahmet yirden yagar (Şiir 77, beyit 5, s. 134)

İy bana eyü diyen benem kamudan yavuz
Alnumı ay bilürem bu gözlerümi yılduz (Şiir 106, beyit 1, s. 149)

Kerem ile bir berü bak nikâbı yüzünden bırak
Ayun on dördi misün balk urur yüz ü yanak (Şiir 132, beyit 1, s. 164)

Yûsuf'daki hüsn ü cemâl Ya'küb'daki hüzn ü melâl
Gâh bedr olam gâhî hilâl gökde mâh-ı tâbân benem (Şiir 199, beyit 3, s. 208)

Sogulmuş şol kara gözler belürsüz olmuş ay yüzler
Kara topragun altında gül diren elleri gördüm (Şiir 207, beyit 6, s. 215)

Âşık oldum şol ay yüze nisâr oldum bal agıza
Nazar kıldum kara göze siyah olup kaşa geldüm (Şiir 224, beyit 5, s. 225)

Bir ay gördüm bu gice kamu burclardan yüce
Esritdi gönlüm cânım bilmezem hâlüm niçe (Şiir 342, beyit 1, s. 294)

Ol ilde ay gün olmaz ay gedilüp tolunmaz
Tertîbler terk idüben şumâr unıda mısın (Şiir 252, beyit 4, s. 240)

Ol ayun şu'lesinden âlem münevver oldu
Gönlümdeki çerâğı uyardı ulu hoca (Şiir 342, beyit 3, s. 294)

Ay ve güneşin birlikte geçtiği beyitler:

Kâf Tagı zerrem degül ay u güneş bana kul
Aslum Hak'dur şek degül mürşiddür Kur'ân bana (Şiir 12, beyit 2, s. 96)

Sözüm ay gün için degül sevenlere bir söz yiter
Sevdüğüm söylemezisem sevmek derdi beni bogar (Şiir 77, beyit 6, s. 134)

Yüzüne karşı bu güneş bir dem gelüben turamaz
Gelüp kaşundan kiçi ay her dem okıyalı sebak (Şiir 132, beyit 4, s. 165)

Ay oldum âleme togdum bulut oldum göge agdum
Yagmur olup yire yagdum nûr olup güneşe geldüm (Şiir 224, beyit 8, s. 225)

Göge eyitdi dön didi ay gün yürisün didi
Suyı mu'allak kodı üstine yir eyledi (Şiir 355, beyit 3, s. 303)

Âdem iblis kim ola işi işleden Çalap
Ayı günü yaradup leyl ü nehâr eyledi (Şiir 356, beyit 22, s. 305)

Ay u güneş müştâk durur dervişlerün sohbetine
Firiştelere tesbih okur zikir ider dervişleri (Şiir 374, beyit 2, s. 315)

Güneşin geçtiği beyitler:

İşidün iy yârenler 'ışk bir güneşe benzer
'İşkî olmayan gönül misâl-i taşâ benzer (Şiir 66, beyit 1, s. 127)

Miskîn Yûnus bil sözünü dostâ açup şol gözünü
Kangı burcdan bakarısın ol sultâna güneş gelür (Şiir 92, beyit 8, s. 142)

Dünyâdan gönlini çeke eli ile arpa eke
Unına yarı kül kata güneşde kurutmak gerek (Şiir 140, beyit 4, s. 170)

Ol iki cihân güneşi zâhir dünyasın degşürdi
Câhil anı öldi sanur ol hod ölmez ölür degül (Şiir 157, beyit 7, s. 181)

Yine Yûnus'a sordum eydür Hak nûrın gördüm
İlk yaz güneşi gibi mevc urup toga geldüm (Şiir 196, beyit 11, s. 207)

Tanlacak turı gelgil elüni suya urgıl
Üç kez salavât virgil andan bakgıl güneşe (Şiir 341, beyit 2, s. 294)

Şol seni seven kişi komış yolına başı
İki cihân güneşi sensün yâ Resûla'llâh (Şiir 344, beyit 2, s. 296)

Kanı ol şîrin sözlüler kanı ol güneş yüzlüler
Şöyle gâib olmuş bular hiç belürmez nişânları (Şiir 368, beyit 5, s. 311)

Gevherdür senün özün güneşden arı yüzün
Şekerden datlu sözün her kim gördi utandı (Şiir 400, beyit 3, s. 331)

Görüleceği üzere basit bir “güneş” ve “ay” taramasından yazarın intihal yaptığı beyitlerden farklı 27 adet beyit ortaya çıktı. Bunun yanına “gün” ve özellikle “çogaç” gibi kullanımda olmayan güneş manalı arkaik kelimeler de eklenince bu sayı daha da artmaktadır. Bu beyitlerden bazıları güneş metaforunu daha iyi anlatmıyor mu? Özellikle berceste hâline gelen, kitaplara ad olmuş;

İşidün iy yârenler ışk bir güneşe benzer
İşkî olmayan gönül misâl-i taşa benzer (66/1)

matlarında geçen aşkın güneşe teşbih edilmesine, aşk ve güneş ilişkisine hiç değinilmemiştir. “Aşk” gibi tasavvufun önemli bir kavramına temas etmeden, “dervişin sembolik manada anlatmak istediği” nasıl anlaşılacaktır? Tasavvufi kimi terim ve remizleri bilmeden, anlamadan yazı yazmaya kalkmak işte böyle vahim sonuçlara sebebiyet veriyor.

2 Yöntem

Yunus Emre'nin Divan adlı eserinde ay ve güneş ile ilgili beyitlerin seçilip yorumlandığı bu çalışma nitel bir çalışmadır. Nitel araştırmalarda derine gidilerek, yüzeyin altındakileri çıkarmak esastır.” (Kuş, 2009: 78). Bu çalışmada da Yunus Emre'nin şiirlerinde ay ve güneş ile ilgili bölümlerde derine inilerek dervişin sembolik manada anlatmak istediği anlamlar ortaya çıkarılacaktır. Bu çalışmamızda ay ve güneş ile ilgili beyitler, Mustafa Tatçı'nın hazırladığı Yunus Emre Divanı ve Risâletü'n-Nushiyye adlı eserden alınmıştır.

(s.35)

Yazarın sözünü ettiği “nitel” araştırmalarda verileri dışarda bırakmak doğru mudur? Üstelik kullanılan verilerin tamamı, başka bir yazarın emek verip anlamlandırıp bulduğu ve şerhini yaptığı beyitlerdir. Bununla da yetinmeyen yazar, bazı yorumları da Özdemir'in makalesinden aşmıştır. Beyitlerin

manalarını bozmadan bazı kelime değişiklikleri yapılmış; bazen de değişiklik yapmak istenirken beytin manası bozulmuştur:

“Bir meclisdür meclisümüz anda ciger kebâb olur

Bir şem’adur anda yanar ay u güneş pervânesi” (406/2)

Bizim meclisimiz ciğerlerin yanıp kebab olduğu bir meclistir. Ayın ve güneşin pervanesi o mecliste yanan bir mumdur.

Yunus’un mana aleminde Allah aşkı sıklıkla od’a benzetilir. Derviş, bu odda yanmalı, kül olmalıdır. Bu meclis aşklar meclisidir. Bu mecliste bulunmak kemale ermeyi, dolayısıyla çile yolundan geçmeyi gerektirir. Nefsin sınıdığı, arzuların vazgeçildiği, akli ve gönlü çelen gözün gördüğü ne varsa hepsine yüz çevirmeyi gerektiren bir tavidir bu. Yanma hali bu kez ciğerin kebab olması biçiminde karşımıza çıkar. Allah aşkını gönülde taşımak, çiğlikten olgunluğa, hamlıktan pişmeye doğru bir gidiş ve yoğunlaşma gerektirir.

(s.37)

Bu beytin ikinci mısraındaki “ayın ve güneşin pervanesi o mecliste yanan bir mumdur” ibaresinden okuyucunun ne anlaması beklenmiştir? Basit bir beyti çözüp anlamlandıramayan yazar, biraz düşünecek olursa, hiç konu edilmeyen bir manayı beyte yüklediğini kendisi de idrak edecektir. Şair burada Özdemir’in de ifade ettiği gibi (2020: 502), dünyayı bir meclise teşbih eder. İkinci mısra bizce şu manadadır: Güneş ve ay, orada (o mecliste) yanan mum veya ışığın pervanesi, yani etrafında dönen kelebek gibidir. Yani ciğerin kebab gibi piştiği meclisimizin mumu yanında, ay ve güneşin ışığı sönük kalır; bu gök cisimleri onun etrafında âdeta pervane olur. Yazar, daha klasik edebiyatın meşhur âşık ve maşûk unsurlarından şem ve pervaneyi bilmeden şerh yapmaya kalkıyor. Yapılan şerhin de tamamı uydurma olup beyitte asıl anlatılmak istenen anlaşılammıştır. Buradan hareketle yazarın, intihal yoluyla ulaştığı beyitleri bile anlama zahmetine katlanmadığı söylenebilir.

Diyelim ki yazar, bütün bunları bilgisizlik vb. nedenlerden ötürü çözemedi... Peki bunu inceleyen (eğer incelemişse tabii) hakemler de mi bir uyarıda bulunmadı? Bilimsel bir yayının için hakemlere neden ihtiyaç duyulduğu bu örnekle daha iyi anlaşılmalıdır. Zira “hakem olgusu bir nebze de olsa filtre görevi görmektedir (Al ve Şencan, 2016). Yalnızca hakem incelemesi de bazen yeterli olmayabilir. Bu nedenle araştırmacı, konunun uzmanlarına yazısını defalarca okutmalı ve görüşlerini almalıdır. Yapılan katkı ve öneriler de etik gereği dipnotta belirtilerek teşekkür edilmelidir.

“Senün emrün ile döner felekler

Hem ayun güneşün devrânı sensin” (282/2)

Yedi kat gökler senin emrin ile döner. Ayın ve güneşin dönmesi de sensin.

Yunus, gördüğü her varlıkta Tanrı’nın izini ve aşkını aramayı sürdürür. Ayı ve güneşin dünyanın etrafında döndüğüne inanılan bu dönmenin astronomi anlayışında Yunus, bu sistematik döngünün mimarı olarak Tanrı’yı görür. Bu bakış açısını tüm kâinatın kuruluşuna aksettirir ve tüm evrenin, felekleri de döndürenin O’nun sonsuz tecellisi olduğunu mısralara döker.

(s.37)

Bu beytin çevirisi de aklımızı allak bullak eden türden olup şerhi de aynı şekilde alâkasız, ne dediği anlaşılmayan ifadelerle doludur. Yazarın bu beyit için yaptığı açıklamanın son cümlesine bakmak dahi tasavvuftaki “tecelli”⁵ kavramını anlamadığını göstermeye yeter. Peki sonraki beytin çevirisinden ve şerhinden ne anlamamız gerekir? Beyit ve şerh arasında ne gibi bir bağ vardır, hayretle okuyoruz:

“Yüzünden gün tutulur ay togmaya utanur

Gören heybete kalur Yûsuf-ı Ken’ân mısın” (257/4)

Yüzünün güzelliğinde güneş tutulur. Ay doğmaya utanır. Görenler şaşkınlığa düşer yoksa sen Hz. Yusuf musun?

Her ne kadar dünyanın iki kadim ışık ve nur kaynağı ay ve güneş ise de tanrının elçisi olan Hz. Muhammed’in mana ve maddi anlamdaki karşılığı bu iki gök cisminde daha fazla bir kıymete sahiptir. Çünkü o, alemin göz bebeği olan insana doğru yolu göstermek için Tanrı tarafından gönderilmiştir.

(s. 36-37)

Aşağıda verilen beyit de tam anlaşılamamış ve doğru olarak şerh edilememiştir. Birbiriyle bağlantısız alıntı ve doldurma cümleler ile şişirilmiştir. Söz konusu olan ayın parlaklığından ziyade bedr yani tam hâlidir. “Toluluğu”ndan kasıt ayın dolunay hâlidir ki nurun, tekâmüle erdiği, bulutla (kesretle) örtülemeyeceği anlatılmak istenmiştir. Yazarın iddia ettiği gibi gönlün parlak aya benzetilmesi söz konusu değildir:

Bulut gölge kılmayısar benüm ayum ışığına

Hem gedilmez tolulugı nûrı gökden yire doğar” (77/2)

Benim ayımın ışığına bulut gölge yapamaz. Zaten, gökten yere yağdırdığı nur da onun parlaklığından bir şey eksiltmez.

Ay, geceyi aydınlatan چراغ olarak bilinir. Fakat ışığını aldığı yer sonsuz nur kaynağı olan Tanrı’dır. Bulut, dünyevi olanı kasteder. Maddi olan vesvese, şüphe ve nefis bulut olarak simgelenir. Derviş kalbini masivadan arındırmalıdır. Varlık alemine dair her türlü istekten, nefsin sevk ettiği her türlü arzu objesinden gönül sıyrılmalıdır. “Neliksiz niteliksiz bir aşkla birbirine yaklaşan iki kutup esasen bir tek varlıktan ibarettir: Mutlak varlık!” (Güzel-Tatçı,1991:41).Bu mertebeye ermiş kişi tanrıya kavuşma arzusunun üzerine en ufak bir gölge dahi düşüremez. İnsan-ı kâmil bu dünyanın fitne, yalan ve geçiciliğini aşmıştır. Onun gönlü tanrı aşkından başka hiçbir şeyi taşımayan, yansıtmayan parlak bir ay gibidir.

(s. 36)

Yazar, “dervişin sembolik manada ne anlatmak istediğini” tam olarak anlayamamış; kendisinden evvel bu beyitleri açıklayan Mustafa Tatçı’nın şerhlerini de okumamıştır. Beyitlerin neredeyse tamamının günümüz Türkçesine çevirilerinde problemler mevcuttur. Bazı yorumların, beyitlerle bir bağlantısının olmadığı ve doldurma ibareler ihtiva ettiği görülmektedir. Verilecek diğer örnekten de anlaşılacağı üzere yazar, meseleyi çözememiştir:

⁵ “Sözlükte “belirmek, ortaya çıkmak, görünmek; belirti, görüntü” anlamındaki tecelli tasavvuf terimi olarak “sâlikin kalbine doğan ledünnî bilgiler ve nurlar” demektir” (Ceyhan, 2011: 241)

“Ol dostıla benüm işüm bulidıla güneşleyin
Bir dem hicâbı sürilür bir dem nikâb başa gelür” (73/7)

Benim o dostla ilişkim bulutla güneş gibidir. Bazen utangaç hali belirir bazen de başına nikap takmış görünür.

Yunus’un, şiirinde sık sık Tanrı’ya “dost” olarak seslendiği görülür. Tanrı ile arasındaki ilişki biçimini bulut ve güneş benzetmesiyle tasvir etmiştir. Her durumda güneş sabit ve parlak olandır. Buluta göre konumu da gücü de ışığı da değişmez. Kararsız değişken ve geçici olan buluttur. Bu nedenle Yunus kendisini henüz şekil alamamış buluta benzetirken tanrıyı güneş ile sembolize eder.

(s. 36)

Yunus’un bu beyitlerinin böyle anlaşılması acaba maksadına ne kadar uygundur? Burada vahdet ve kesretin ortaya çıkma hâli anlatılmak istenmiştir. Vahdetin belirmesi güneşe, hicap dediği kesretin ortaya çıkması buluta teşbih edilir. O dost (sevgili, Allah) ile arası bazen vahdet güneşiyle aydınlık olur, bazen de bulut kesreti ile örtülür. Burada aydınlanan ve örtünen ise âşığın gönlüdür. Yazarın iddia ettiği gibi güneş, her zaman sabit ve parlak değildir. Ayrıca Yunus gibi İslamî ilim ve irfan sahibi olduğu eserlerinden anlaşılın, o arada Allah’ın benzerinin olmadığını, yaratılmışlara teşbih edilemeyeceğini de bilen bir şair, nasıl sonsuz kudret sahibi Yaratıcı’yı güneş gibi “hâdis” (sonradan meydana gelen) bir unsurla özdeşleştirebilir? Güneş, Tanrı’yı sembolize ediyorsa ona tapınmakta da sakınca görmez ki bu da onu mitraist yapar.

Yazar, “çok sade bir Türkçe ile şiirler yazdığını” söylediği Yunus’u gereği gibi anlayamamıştır. Yunus öyle bir sehl-i mümtenî şairidir ki onun basit gibi görünen mısralarını anlamak hiç de kolay değildir. Kanaatimizce Özdemir’in makalesinde bu beyitlerin günümüz Türkçesine çevirisi yapıldığı için kullanılmış ve kelime değişiklikleri yapılmak istenirken manalar da bozulmuştur.

Çok ince düşünülmüş bu intihal, belki de yazara göre normaldir ve etik dışı değildir. Ne de olsa beyitler Yunus Emre’ye aittir ve miri malı misali kullanılabilir. Peki Özdemir’in bulduklarının dışındaki 27 beyitten biri neden kullanılmamıştır. Şayet bir tane bile farklı bir beyit kullanılsaydı buna intihal dememiz güç olurdu. Sadece bir dakikalık tarama ile bulunacak beyitler için başka bir yazarın emeğinin ürünü çalınmıştır. Bu beyitler o makalede yer aldığından başka verilerin işlenmesi gerekmez miydi? Mademki akademisyenin görevi bilimsel yayınlarında tekrara düşmemek için yeni şeyler bulmaktır, o hâlde bu yazıya ne gerek vardı? Ne Özdemir’in makalesi, ne de ay ve güneşle ilgili yayınlanmış diğer çalışmalar referans gösterilmiştir. Bu anlayışa göre atıf, makalenin değerini düşüren bir unsurdur. Oysa bir makaleyi güçlü kılan

şeylerden biri, farklı kaynaklara yapılan atıflardır. Atıflar, gerçek bilimsel bir çalışmayı küçültmez, yüceltir. İki bin küsürü aşan beyit/bendler içinden seçilen sekiz beytin de numaralarına kadar aynı olması ne tesadüf, ne de tevafuk ile izah edilebilir. Âmiyâne tabirle bir şans oyunundaki rakamları tutturmak bile daha muhtemeldir.

Hasan Yazıcı'nın ifade ettiği gibi “aynen hırsızlık gibi bilimsel aşırmanın da hafifi, ağırı vardır ve her suç gibi aşırma da nicelik ve niteliğine uyan yaptırım gerektirir” (Yazıcı, 2011: 11). Buradaki aşırma basit bir paragraftan vs. ibaret değildir. Bir başkasının verileriyle bilime katkı sunmayan yeni bir makale inşa edilmiştir. İntihalin, “üniversite öğretim mesleğinden çıkarılma” gibi ağır bir hukukî yaptırıma sahip olduğu unutulmamalıdır (Yavuzdoğan, 2017: 253).

Yine yazıda, seçilen beyitler aynı olduğundan doğal olarak yorumlarda da (!) cümle olarak birebir aynı olmasa da (ki buna hayalet yazar denilir) fikir olarak bazı intihaller göze çarpmaktadır. “Aşırma eyleminde, kaynak göstermeden bir eserin tamamı veya bir bölümü yazarın kendi fikir veya ürünü olarak gösterildiği gibi {“aynen iktibas”; “değiştirmeden alıntı” (plagiarizm)}, eserin tamamı veya bir bölümü, yine kaynak göstermeden farklı cümle ve ifadelerle makalesine aktarılıp, kendi eseri gibi gösterilebilmektedir {“mealen iktibas”; “anlamca alıntı” (paraphrase)}; (Boydak, 2011: 17-18).

Beyitlerin nesre çevirisinde de böyle bir intihal söz konusudur. Her ne kadar beyte bağlı kalınarak yapılmış aktarımlar gibi görünse de Özdemir'in nesre çevirisinden faydalanmadan hemen hemen aynı çeviriyi (kelime ve yer değişikliği) yapması uzak bir ihtimaldir. Bunun bilimsel etikteki karşılığı; kılık değiştirerek saklamadır. “Zayıf / Yetersiz Gizleme (Kılık Değiştirme Saklama) (The poor disguise): Paragraf içindeki anahtar kelimeleri değiştirerek gizlemek” (Özenç Uçak ve Birinci, 2008: 191) demektir. Lakin beyitlerin günümüz Türkçesine aktarımı, zahmet ve rahmet kelimelerinin Arap harfli yazımı gibidir ki en küçük nokta değişikliği beytin tüm manasını bozabilir.

Örneğin aşağıdaki beyitte; Özdemir'in de ifade ettiği gibi güneşin nuru ve ışığının kaynağı olarak Hz. Peygamber gösterilirken yazar, Hz. Peygamber'i “güneşin nurunun ışığına” benzetmektedir. Ayrıca burada yine bir bilgi hatası da vardır. Hilal, “zarafeti ve ışığıyla” değil şekli itibarıyla kaşa benzetilir:

“Ayun bedr ü hilâl alnı vü kaşı
Günün nûrı ziyâsı Mustafâ'dur” (100/2)

Peygamberin alnı ve kaşı ayın bedir ve hilal biçimleri gibidir. Güneşin nurunun ışığı Hz. Muhammet'tir.

Bu beyitte hem ay hem de güneş, Hz. Muhammed'i övme amacıyla nur odağı ve güzellik sembolü olarak kullanılır. Ayın bedir hali mükemmel biçim ve ışıktaki doruk noktasında olduğu dolunay halidir. Işıması ve tamam olma haliyle nur saçan bir yüze benzetilen dolunay, edebiyatta güzellik sembolü olarak sıklıkla kullanılır.

Zarafeti ve ışığıyla hilal ayın Hz. Muhammed'in kaşlarına, kimi zaman da alnının aya benzetildiği görülür. Yine güneş de saçtığı ışık, teklik, parlaklık, aydınlatma vb. noktalarda Hz. Muhammed'e sıklıkla benzetilir. Temelinde onların nur saçması peygamberin tanrının elçisi olarak insanlığa tanrı sözlerini iletmesi insanlığı aydınlatması ile özdeştir.

(s. 36)

“Ayın dolunay hâli alnı, hilal şekli kaşıdır; güneşin ışık kaynağı Hz. Muhammed'dir.” (Özdemir, 2020: 501)

Makalede intihaller dışında çok ciddi düzeyde metot eksikliği vardır. İntihalin de diğer etik ihlallerinin de yapılma sebebi budur. Özet, abstract, kaynakça ve genişletilmiş İngilizce özet de dahil beş sayfadan oluşan yazı; giriş, yöntem, bulgular ve sonuç olmak üzere dört bölümden müteşekkildir. Çalışmanın yöntemi olarak “nitel” denilse de metodun intihal olduğu anlaşılmıştır. Geriye kalan giriş ve sonuç bölümlerinde de yazara ait orijinal bir bilgi kırıntısına rastlanılmaz. Sonuç bahsinin başında yine Yunus Emre'nin hayatına dair kısa bilgiler alakasız şekilde tekrar edilmiştir. Bilimsel bir makalenin sonuç bölümünde; ortaya çıkan sonuçlar, yeni bulgu ve öneriler ortaya konulur. Verilen bilgilerin hiçbiri yazarın bulguları değildir. Bu makalenin yalnızca sonuç kısmının son cümleleri (s. 37) yazara aittir ki onların da bilimsel bir dayanağı olmayıp popülist bir dilin ürünü olduğu görülür. Ayrıca yazarın özette iddia ettiği gibi Yunus Emre, “Moğol istilasına karşı halka umut vermek” (s. 34) için şiir yazmamıştır. Verdiği bu bilgi de internette sık dolaşan popüler tarzdaki yorumlardan biridir.

ay ve güneşi bir benzetme unsuru olarak Hz. Muhammed ile de ilişkilendirirken Hz. Muhammed'in nurunun ay ve güneşten daha üstün olduğunu ifade eder. Hz. Muhammed Tanrı tarafından görevlendirilmiş (seçilmiş) bir peygamberdir. Tabii ki yüzünün hattı ve nuru güneş ve aydan kat kat daha etkileyicidir ve mükemmel yaratılmıştır. Aynı zamanda onun ilim ve irfanının aydınlığı ve insanlığa olan faydası güneş ve ayın faydasından ziyadedir. Çünkü güneş ve ayın nurunun sadece bu dünyada insana faydası varken, Hz. Muhammed'in insanlığa sunduğu aydınlık nurunun her iki dünyada da insana faydası vardır. Sonuç olarak Yunus Emre, ay ve güneşi sadece birer gök cismi olarak görmeyip onların Tanrı nurunun bir yansıması olduğunu dile getirerek onların kutsallığına inanmaktadır.

(s. 37)

Yazar burada maddeyi, masivayı bir kenara itmiş Yunus Emre'yi güneş ve ayın “kutsallığına inanan” bir mitraiste dönüştürmüştür. Ay ve güneşin kutsanacak bir yönü yoktur. Bir takım teşbih ve istiareler yapmak ona hemen

kutsallık atfetmemize neden olamaz. Gerek yazarın uzmanı olduğu halk edebiyatında gerek divan şiirinde güneş, “şeklinin yuvarlaklığı, renginin kırmızıdan beyaza değişik zamanlardaki hali, gökyüzündeki devri, ısısı, tabiat ve canlılar üzerindeki tesiri, güneş ışıklarının etrafa yayılması, kozmografik sistemdeki konumu, merkezde oluşu vs. özellikleriyle âşık için benzetme kaynağı olmuştur” (Ay: 2010: 194). Bu konuda daha pek çok çalışma mevcuttur.⁶ Yazar, bu kutsallık meselesini de Esra Akbalık'tan ç/almış görünmektedir:

Kozmik düzlemin göğe ait en önemli tanrısal yüzü, Güneş'tir ve Güneş yaşamla doğrudan olan ilişkisi olan tanrısal bir figür konumuna yükselmiştir. Dünyanın çeşitli bölgelerinde gök tanrı ve Güneş arasında sık sık soy ilişkisi kurulmaktadır (Eliade 2003: 140-152). Yüce varlıklar Güneş ile özdeşleştirilir ve gök tanrı sıklıkla Güneş ile kaynaşır.⁴ Güneş'e atfedilen kutsallık ve tanrısallığın kökeninde onun koruyucu olması, canlılara hayat vermesi, ışığın ve sıcaklığın kaynağı olması bilgisi yer almaktadır (Bayat 2007: 299). Güneş ve 'hayat'

(Akbalık, 2016: 5)

Yazarın düştüğü ciddi hatalardan biri de Yunus'ta gördüğü her benzetme ve düşüncenin ilk defa onun tarafından dile getirilmiş gibi davranmasıdır. Halbuki birçok şair, Hz. Peygamber'in yüzünü güneş veya aya benzetir. Ayın nurlu olması vakıasının Kur'an'da geçtiği zaten malumdur: “Güneşi ışıklı ve ayı nurlu yapan; yılların sayısını ve hesabı bilmeniz için, aya konak yerleri düzenleyen O'dur.” (Yûnus Suresi / 5).

Makalenin giriş bölümü ise bilimsel ciddiyete aykırı şekilde basit düzeyde bilgiler ve alıntılarını muhtevîdir. Alıntılarının işlevinin anlaşılamadığı giriş

⁶ İstanbullu, Nisa (2020). “Divan Şiirinde Güneş: XV-XVI. yy.”, Yüksek Lisans Tezi, Adana: Çukurova Üniversitesi.

Sabuncu, A. Zeynep (2004). "Eski Türk Edebiyatında Güneş Motifi Üzerine Bir İnceleme" Journal of Turkish Studies = Türklük Bilgisi Araştırmaları: Kaf Dağının Ötesine Varmak = Festschrift in Honor of Günay Kut, Essays Presented by Her Colleagues and Students 28, Sayı: 4 s. 289-299.

Mahmudova, Aynura (2009). “Necati ve Fuzuli Divanları'nda Güneş”, I. Uluslararası Türk Dili ve Edebiyatı Sempozyumu: Ölümünün 500. Yılında Şair Necâti Beğ Anısına. Editör Gencay Zavotçu. Kocaeli: Kocaeli Büyükşehir Belediyesi, s. 159-165.

Ay, Ümran (2009). “Divan Şiirinde Güneşin Sevgili Tipine Yansıması Hakkında Bir Değerlendirme”, Divan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi = The Journal of Ottoman Literature Studies, Sayı: 2, s. 117-62.

Ay, Ümran (2010). "Divan Şiirinde Âşık-Güneş Benzetmesi Üzerine Değerlendirmeler", Türk Kültürü İncelemeleri Dergisi=The Journal of Turkish Cultural Studies, Sayı: 22 , s. 193-212.

bahsinde “emek tembelliği” denilen türden bir diğer çeşit intihal söz konusudur. “Emek Tembelligi (The Labor of Laziness): Orijinal çalışma için çaba sarfetmek yerine çalışmanın büyük bir kısmını başka kaynaklardan alıntılarla doldurmak” demektir. (Özenç Uçak ve Birinci, 2008: 191). Yazarın giriş bölümünde de bir kompozisyon olmayıp ne anlatmak istediği anlaşılamamaktadır. Önce Yunus’un kimsenin bilmediği (!) şahsiyeti hakkında 2000 yılı öncesine ait çalışmalardan alıntılar yapılmış; onun ardından,

Yunus Emre Divan adlı eserinde ay ve güneş kavramlarını çok sık kullanmaktadır. Ay ve güneş, insanoğlunun kültür ve inanç dünyasını derinden etkilemiştir. İlk insan topluluklarından itibaren ay ve güneş, bazen tanrı bazen de tanrısal bir güç olarak kabul edilmiştir.

(s.35)

paragrafı ile ay ve güneş bahsine geçilmiştir. Yine alıntılarla güneşin ve ayın Batı mitolojisi ve inanışlarındaki yerine kısaca temas edilmiştir. Ardından söz konusu varlıkların Türk kültüründeki yerine birkaç satır hâlinde -Boratav’dan alıntı ile- değinilmiştir. Bu bölümde yazarın şahsî düşüncesi, kendisine ait olan tek bir satır dahi yoktur. Giriş bölümünde çalışmaların metodu ve onunla neyin amaçlandığı, neye ulaşılacak istendiği ortaya konulur. Oysa burada yalnızca emek tembelliği ve başkasının bulduğu bir veriyi (Hz. Ali- güneş benzetmesi dörtlüğü) aşırma vardır.

SONUÇ

Belirli bir donanıma, tecrübe ve bilgi birikimine ulaşmadan bilimsel bir yayın yapmaya kalkmak, ortaya yanlışlar ve eksiklerle dolu bir ürünün çıkmasına sebep olacak; yeni bir şey, bulgu ve yorum, tahlil ortaya koymak şöyle dursun, sahibinin adına ve itibarına leke getirebilecek davranıştır. Beraberinde gelecek olumsuz sonuçlar, ömür boyu insanın peşini bırakmayacaktır. Akademisyen olmaya, lisansüstü eğitim görmeye namzet kişilerin, daha lisans yıllarından başlayarak bilimsel etik değerlerini benimsemesi gerekir. Bir akademisyen ilmi yönden kendisini bir alanda yetiştirirken, yapılan yeni çalışmaları, dergileri, bilimsel toplantıları mutlaka takip etmelidir. Bir konu hakkında makale yazacakken iyi bir literatür taraması yapmalıdır. Bir başkasının çalışmasını, konusunu, verilerini kaynak göstermeden almanın, akademik hırsızlık manasına geleceğini unutmamalıdır. Böyle davranışlar bir öğrenciden çıksa, bunları onun tecrübesizliğine, bilgi eksikliğine yorarak mazur görmek mümkündür. Ancak üniversitede ders verenlerin yapmasının savunulacak

tarafı yoktur. Yazarın en büyük hatası uzmanı olduğu sahayı bırakıp başka bir sahaya el atmasıdır.

Eski Türk edebiyatı metinleri, bir metot bilmeden, konuya dair eserleri, yapılmış yayınları okumadan kolayca anlaşılacak, incelenecek metinler değildir. Bunun önemli sebebi de dilinden kaynaklanmaktadır. Kendine has bir dünyası olan tasavvuf ise her şeyden önce o ilim dalına dair bazı temel eserleri okumayı, esaslı bilgileri edinmeyi gerektirir. Ancak tecrübi bir tarafı da olduğundan bu teorik bilgiler de o irfanî metinleri tam olarak anlamaya ve açıklamaya yeterli olmayabilir. Yazarın makale konusu edindiği Yunus Emre, dili basit ve anlaşılır gibi görülen, fakat çözülmesi güç şairlerden biridir. Onun divanında güneş ve ay unsurları daha evvel başka bir çalışmada zaten işlenmiştir. Yazar da bu çalışmadaki sekiz beyti intihal yoluyla alıp gerekli akademik özeni göstermeden kolay yoldan bir makale yazmaya kalkmıştır. Özü, bulguları, sonuç ve kaynakçasıyla tamamı beş sayfadan ibaret ibretlik bu yazı, konuya ait verilerin tam olarak toplanmadığını ve gereği gibi değerlendirilmediğini, işin aceleye getirildiğini göstermektedir. Üstelik buna, beyitlere verilen yanlış anlamlar ve yapılan hatalı şerhler de eklenince, metin üzerinde yeterince çalışılmadığı intibayı uyanmaktadır. Yazarın kamuoyundan ve intihal yaptığı araştırmacılardan özür dileyen bir bildiriye aynı dergide yayınlaması ve makalesini dergiden ivedilikle “geri çekmesi”⁷ gerekmektedir. Bibliyografya çalışmalarına girmiş (Yavuz, 2021: 425) bu yazıyla elde edilen görevler, akademik teşvikten alınan ücretler de iade edilmelidir.

KAYNAKÇA

AKBALIK, Esra (2016). “Alevi-Bektaşî Şiirinde Ay ve Güneş Sembolizmi”, *Türkiyat Mecmuası*, Cilt: 26, Sayı: 1, s. 1-13

AL, Umut ve ŞENCAN, İpek (2016). “Bilimsel İletişimin Dikenli Yolları: Makalelerin Yayın Süreci Üzerine Bir Değerlendirme”, *Türk Kütüphaneciliği*, Yıl: 30, Sayı: 3, s. 449-470

AY, Ümran (2010). "Divan Şiirinde Âşık-Güneş Benzetmesi Üzerine

⁷ “Sonuçları bilim dünyasında önemli sorunlar yaratabilecek uydurma veya sahte yayınların belirlenmesi halinde, aynı dergide bir “geri çekme” (retratcion) yazısı ile duyuru yapılması zorunludur” (Boydak, 2011: 32).

Değerlendirmeler”, *Türk Kültürü İncelemeleri Dergisi=The Journal of Turkish Cultural Studies*, Sayı: 22, s. 193-212.

BİLGİ, Nejdet (2016). “Bir İntihal Hikâyesi”, *Cihannüma Tarih ve Coğrafya Araştırmaları Dergisi*, Sayı: 2, s. 211-227

BOYDAK, Melih (2011). “Araştırma ve Yayın Etiği”, *Bilim Etiği*, (Ed: Nurhan Atasoy vd.), İstanbul Üniversitesi Yayınları, s. 15-42

CEYHAN, Semih (2011). “Tecelli”, *Diyanet İslam Ansiklopedisi*, Cilt: 40, s. 241-243

İNCİ, Osman (2009). “Bilimsel Yayın Etiği İlkeleri, Yanıltmalar Yanıltmaları Önlemeye Yönelik Öneriler”, *Sağlık Bilimlerinde Süreli Yayıncılık*, s. 69-90

ÖRNEK BÜKEN, Nüket (2006). “Türkiye Örneğinde Akademik Dünya ve Akademik Etik”, *Hacettepe Tıp Dergisi*, Sayı: 37, s. 164-170

ÖZDEMİR, Mehmet (2020). “Yunus Emre’de Kozmonolojinin Estetik Sunumu”, *Littera Turca*, Cilt: 6, Sayı: 3, s. 493-518

ÖZENÇ UÇAK, Nazan ve BİRİNCİ, Hatice Gülşen (2008). “Bilimsel Etik ve İntihal”, *Türk Kütüphaneciliği Dergisi*, Cilt: 22, Sayı: 2, s.187-204

RUACAN, Şevket (2005). “Bilimsel Araştırma ve Yayınlarda Etik İlkeler”, *Gazi Tıp Dergisi*, Cilt: 16, Sayı: 4, s. 147-149

TATCI, Mustafa (2005). *Yunus Emre Divân ve Risâletü'n-Nushıyye*, İstanbul: Sahhaflar Kitap Sarayı.

UZBAY, Tayfun (2006). “Bilimsel Araştırma Etiği”, *Sağlık Bilimlerinde Süreli Yayıncılık*, s. 19-26

YAVUZ, Kader (2021). “2021 Yunus Emre ve Türkçe Yılı Dolayısıyla Yapılmış Çalışmalar”, *HİKMET-Akademik Edebiyat Dergisi*, Yıl: 7, Aralık, s. 419-433

YAVUZDOĞAN, Seçkin (2017). “İdari Yargı Kararlarından Hareketle İntihal”, *İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt: 8 Sayı: 1, s. 225-254

YAZICI, Hasan (2011). “Bilim Etiği: Kısa Tarihçe ve Ana Kaynaklar”, *Bilim Etiği*, (Ed: Nurhan Atasoy vd.), İstanbul Üniversitesi Yayınları, s. 1-13